

JOCS D'EXPRESSION I CREATIVITAT

1- Programació de l'organització aquesta sessió és preparada abans de la seva exposició per la professora en els següents apartats:

- Fitxes dels jocs
- Apunts
- Metodologia de la sessió

2- Programació de les activitats

Objectiu	Activitat programada i metodologia
Donar una visió general del què és l'àrea d'expressió i la seva tipologia	Breu explicació recolzada a posteriori amb apunts
Explicar com a través del joc es pot desenvolupar l'àrea d'expressió	Breu explicació recolzada a posteriori amb apunts
Oferir diversos exemples de jocs de teatre i dramatització	Breu treball de grups on els alumnes intenten posar exemples i posada en comú recolzada per la professora.
Posar en pràctica alguns exemples de jocs de teatre i dramatització	Lliurament de fitxes de jocs i posada en pràctica d'alguns d'ells

3- L'expressió

L'expressió és una funció representativa, i és el resultat de la mateixa, a través de símbols i imatges (gestos en sentit ampli), com a manifestació de la pròpia intimitat del subjecte dirigida o no a un altre. Quan l'expressió se situa en el context de la comunicació, es produeix normalment amb el fi d'assolir la comprensió en el subjecte a qui s'ofereix. L'àrea d'expressió comprèn totes les activitats encaminades a desenvolupar la capacitat de comunicació, tant en la seva funció expressiva com comprensiva. L'expressió versarà sobre els propis continguts dels subjectes que la realitzen (siguin aquests coneixements o afectes), i la forma en com es produeixi podrà variar.

Àrees bàsiques d'expressió:

- Lingüística
- Matemàtica

- Plàstica i dinàmica

segons que el subjecte utilitzi preferentment el llenguatge verbal, matemàtic, iconoplàstic o corporal.

L'expressió corporal

Està implicada en la dramatització i integrada en el joc dramàtic. És tota mena d'expressió que tingui com a vehicle el cos humà.

Diferència fonamental entre expressió corporal i el mim: tots dos són llenguatges però el mim està plenament codificat fins a constituir un llenguatge que intenta ser complet, en canvi l'expressió corporal està escassament codificada i en part no ho està en absolut. Això vol dir que quan acompanya a la paraula se serveix de gestos que no tenen un significat precís i constant, sinó ocasional. Això dificulta la codificació ja que un mateix gest pot subratllar frases amb significats diferents i fins i tot oposats. La seva funció, sovint, no és vertaderament autònoma. De vegades costa distingir si un gest aïllat d'un conjunt expressiu correspon a expressió corporal o a mim, ja que alguns s'interpreten sempre de la mateixa manera dins d'un context cultural tan ampli que pot abastar el món sencer. En aquest cas són gestos elevats a símbols, si bé no són un conjunt de signes suficientment ampli per a formar un veritable llenguatge, com succeeix amb el mim. L'abús d'expressió corporal s'interpreta com a pobresa del llenguatge, quan se substitueix el que no s'aconsegueix amb exactitud amb les paraules.

L'expressió corporal lliure mitjançant la música, tracta de treure a la llum sentiments. Està relacionat amb la psicomotricitat i és important la seva aportació a la dramatització.

L'expressió dinàmica

Manifestació de l'individu dintre d'un sistema de comunicació que utilitza l'activitat i el moviment del seu propi cos com a forma d'expressió. El joc i el cant com a recursos didàctics. Té importància en l'educand en front el desenvolupament psicològic d'aquest per la seva incidència en el perfeccionament de la coordinació motriu, que a més és un excel·lent vehicle de manifestació mímica que contribueix a incrementar l'equilibri mental del subjecte. Ajuda al desenvolupament integral de la persona, ja que facilita l'ajust personal de l'individu i permet establir un modus de comunicació en el que el propi cos pot emprar-se com emissor de missatges significatius. Cal també destacar la seva aportació com valor social ja que incrementa la comunicació entre els membres de la comunitat i propicia, a més, un clima de relacions més disteses i amb menys conflictes. Els continguts purament instructius han de ser molt reduïts i supeditats, en tot cas, a la conformació i posada en marxa d'aquest tipus d'expressió. A l'hora de fixar fins i objectius els orientats cap a una formació física i al perfecte domini corporal. Nivells inicials, abans 10-11 anys: tractament globalitzat és suficient (globalització). Posteriorment cal diferenciar: expressió musical (dansa i ritme), dramatització (mim, expressió corporal i art escènic), educació física (jocs, esports, gimnàstica).

L'expressió escrita

Dins l'àrea de llenguatge i d'expressió que comprèn la comprensió oral, lectora i l'expressió escrita. Calen determinar quins són els seus objectius:

- a) capacitat d'escriure a velocitat acceptable, segons l'edat de manera llegible i amb estil personal.
- b) capacitat de realitzar composicions escrites per a manifestar amb originalitat idees, sentiments i experiències personals, així com per a expressar coherentment continguts culturals i científics adquirits.
- c) domini ortogràfic corresponent a edat i nivells
- d) capacitat per a elaborar esquemes, síntesis i resums escrits.

L'expressió oral

Dins l'àrea de llenguatge i d'expressió que comprèn la comprensió oral, lectora i l'expressió escrita. Calen determinar quins són els seus objectius:

- a) expressar-se amb naturalitat, correcta articulació i entonació
- b) exposar coherentment el propi pensament i experiències personals
- c) expressar-se de manera original i estètica (narració, descripció, oratòria, dramatització...)
- d) exposar de manera sintètica o resumida allò escoltat o llegit.
- e) emprar el vocabulari adequat a cada situació
- f) participar activament en el diàleg, en treballs de grup, etc.

L'expressió plàstica

Manifestació del subjecte que utilitza, a tal fi, alguna matèria sensible. Empra, doncs, un model de simbolització de tipus icònic en el que la relació entre el model i la seva representació s'apercep de manera sensible. Sol incloure's dintre de l'educació artística o estètica. És important per a desenvolupar la imaginació i la creativitat és un important vehicle per a la manifestació espontània de la personalitat i exerceix una funció alliberadora de les càrregues tensionals. A partir dels 3 anys el nen necessita expressar-se a través de dibuixos i manualitats. Objectiu: la consecució del sentiment estètic a través de l'expressió i comprensió d'imatges plàstiques. En les primeres etapes del desenvolupament infantil, aquesta ha d'abordar-se de manera globalitzada. A través del dibuix, la pintura (dibuix + color), les manualitzacions (ceràmica, plastilina, talla, gravat, mosaic o vidriera, plegat, collage, siluetatge...) Principis bàsics: llibertat i espontaneïtat de l'educand, necessaris per a que es manifesti de manera creativa i original.

Breu introducció de la història del teatre

L'art teatral va aparèixer amb caràcters religiosos a la base de totes les cultures, les més primitives de manera de danses sagrades que aviat es converteixen en personalitzacions mitològiques en que reflecteixen els misteris del sobrenatural o del transcendent.

El cristianisme va donar peu per solucionar el problema del teatre profà, separant allò humà de allò diví.

A principis del segle XII i a les esglésies es veuen les representacions dels personatges de la Passió. Així doncs, la temàtica d'aquest primitiu teatre quedava reduïda per Nadal i per Pasqua.

Aquest drama humà recent nascut va durar poc a les esglésies i va donar pas a fer-se a l'aire lliure, com es feia abans amb el teatre grec.

En arribar al segle XVI va néixer a tot el món cristià occidental, actors, actrius i teatres improvisats dalt de carros ambulants, en els patis de les cases, etc. On les obres arrossegaven la multitud.

Tres grans teatres van néixer a la vegada entre els segles XVI i XVII; l'espanyol, de font fonamentalment popular, en la que van dominar les figures de Lope de Vega, Calderón de la Barca i Tirso de Molina; l'anglès, on cal recordar el gran artista Shakesperare i el francès, es va manifestar com a teatre culte amb grans noms com Corneille i Molière.

I a partir d'aquí l'evolució continua ràpida i naixeren nous corrents teatrals i nous moviments.

5- El teatre en el temps lliure

Com s'ha vist en la petita introducció de la història del teatre, l'art del teatre prové de temps remots i si estudiéssim l'evolució de la història del teatre ens adonaríem que en molts moments d'aquesta història i en moltes cultures eren els "pobres" els qui feien teatre per als "rics", i a més els actors eren mal vistos.

El teatre ha viscut moltes etapes, etapes que han reflectit en tot moment la història de la societat i la seva evolució.

El teatre en definitiva forma part dels éssers humans i sempre en el temps lliure.

Fins fa poc, relativament, el teatre no s'havia inclòs com a possible assignatura a l'escola i als instituts. Ara, fins i tot, a banda de ser present a escoles i instituts, el teatre té una gran influència en la nostra societat, ja que ocupa molta part del temps de l'oci de molts ciutadans.

6- Jugar a fer teatre

Sense saber-ho els nens i nenes des de sempre, i si ens fixem en els jocs més tradicionals, han jugat a fer teatre. Imitar els més grans, fer veure allò que no s'és, com per exemple jugar a pares i mares, etc.

La iniciació al teatre no és res més que jugar a fer teatre, hi ha un munt de jocs de mim, d'interpretació, d'improvisació, de veu, de moviments, etc. Que formen part dels jocs tradicionals que tots en algun moment donat hem pogut jugar.

Per exemple: el joc del mim, representar amb el cos una "cosa" o acció sense fer servir la veu. Aquest joc tan tradicional el podem fer servir molts cops en el món del lleure amb la mainada i els joves i és un joc ideal perquè el nen o nena desenvolupi la imaginació a banda que aprèn d'aquesta manera a comunicar-se amb el seu cos amb els demés. El nen o nena es troba situat davant dels seus companys representant quelcom amb el seu cos, està fent teatre.

Aquest joc en concret funciona a les situacions on el monitor ha "d'improvisar", a conseqüència del mal temps per exemple, si és que no és tracta d'un taller específic de teatre.

Realitzant aquests tipus de jocs pots observar moltíssim el grup, però sobretot pots observar l'individu personalment. Pots detectar la timidesa d'alguns, la por al sentir-se humiliat, etc.

Mai en aquest tipus de joc s'ha d'obligar a cap nen a sortir si ell no ho desitja. Tothom participa al joc, ja que també s'ho poden passar bé mirant els seus companys.

Com hem dit anteriorment el nen ja des de molt petit ha jugat a fer teatre, ha jugat a representar paper com ara jugar a pares i mares. Si els observes et fixes en la capacitat que té el nen per a la improvisació, per aquest motiu i agafant aquestes facultats de l'infant (la improvisació i la imaginació), aleshores, podem jugar amb ells a la interpretació.

Per exemple: es tracta d'imaginar-se un lloc (l'estació) i una situació (el tren no acaba d'arribar mai) i els personatges (un a un arriben a l'estació i cada un d'ells té una personalitat, "un senyor molt nerviós que no pare de moure's", "una senyora molt xafardera que pregunta a tothom com es diu i què fa", etc.)

Aquesta activitat i si és tracta d'un primer dia amb un grup de contacte nens entre nens i nens amb monitor, ajuda a trencar el gel i permet relacionar-se els uns amb els altres.

7- Jocs de teatre i dramatització

Joc	En què consisteix
Sociodrama	Plantejar situacions on els nens han de representar diversos rols
Improvisació	Jocs on els nens han d'improvisar el seu paper
Personatges	Cadascú ha d'imitar el monitor en el personatge que aquest ha representat
Frases sorpresa	El monitor proposa un tema com ara l'agressivitat, i quan assenyala a un nen aquest ha de dir una frase de to agressiu
Els sons	Lliurement els nens agafen un so i el repeteixen cadencialment d'acord amb el seu propi ritme
Els miralls	Un al davant de l'altre, el primer fa gestos i l'altre els repeteix com si fos la imatge d'un mirall
Paraules humanes	Escriure paraules amb el cos i endevinar quines s'han escrit
El mim	Comunicar accions gestualment sense utilitzar el llenguatge oral
Els quadres humans	Diferents personatges representen una escena d'una pintura, totalment immòbils
Interpretació	A partir d'un petit guió, memoritzar-lo i interpretar-lo
Monòleg	Memoritzar i recitar un petit monòleg
Els sentiments	Representar gestualment diferents sentiments
Les situacions	Representar diferents personatges en diferents situacions
La camara lenta	Actuar molt lentament per identificar tots els moviments de l'acció d'un personatge
Les cançons	Es canta una mateixa cançó amb diferents estats d'ànim
L'acudit	Explicar acudits i/o escenificar-los

8- Fitxes de jocs de teatre i dramatització

Sociodrama

Nom del joc
L'obra de teatre
Objectius
Aconseguir resoldre un possible conflicte amb el grup, aprendre a treballar en equip i enriquir la imaginació
Realització
Detectat el conflicte preparar un petit guió on cada nen i nena tindrà un paper. A partir d'aquí el grup haurà de preparar-se l'obra. Ex. El nen o nena intolerant tindrà un paper de tolerant.
Observacions
Pot anar molt bé per a realitzar les vetllades.

Improvisació

Nom del joc
L'estació
Objectius
Trencar el gel en situacions convenientes, ajudar a vèncer la timidesa i ajudar en la comunicació del grup.
Realització
Imaginar-se que l'escenari (no cal que sigui físic) és una estació de tren i el tren no acaba d'arribar mai. Primer surt un nen o nena i ha de fer de "senyor molt inquiet que sempre es mira el rellotge i no para quiet", al cap d'una estona surt un altre nen o nena fent un altre paper i aquests han d'anar parlant entre ells.
Observacions
Mai s'ha d'obligar a sortir a cap nen o nena si ell no ho desitja. Tothom s'ho passa bé, tan el que actua com el que s'ho mira. Aquesta activitat pot funcionar molt el primer dia que monitor i els nens i les nenes prenen contacte.

Personatges

Nom del joc
El personatge
Objectius
Ajudar a superar la timidesa, fer una presentació monitor nen/nena més divertida. Comunicació amb el grup.
Realització
El monitor representa un personatge (amb moviments molt concrets i amb una veu especial) i diu com es diu, que fa, que li agrada més i menys, etc. Llavors ho han de fer els nens, nenes
Observacions
Aquesta activitat pot funcionar molt bé com a presentació del grup.

Nom del joc
Els personatges
Objectius
Superar la timidesa. Ensenyar les diferents actituds depenent de la postura del éssers. Comunicació nen/nena amb la resta del grup.
Realització
El monitor a l'orella del nen/nena li ha de dir en quin estat d'ànim es troba per dir les frases que amb la resta del grup ja s'ha quedat. El nen/nena representa les frases segons el monitor li hagi dit. Ex. Les frases són: nois heu d'anar a dormir que demà no us podreu aixecar. I l'estat d'ànim és que està molt enfadat. Llavors la resta del grup ha de descobrir com se sent el paper que el nen/nena representa.
Observacions

Frases sorpreses

Nom del joc
La sorpresa
Objectius
Corregir la timidesa i ajudar a la improvisació.
Realització
Caminar a poc a poc i dispersat per l'espai en que disposem. Estem tots callats, el monitor també camina i de tant en tant diu alguna cosa com: l'altre dia vaig anar al cinema. El monitor toca el braç d'un nen/nena i ell ha de dir alguna cosa, el que primer li surti.
Observacions

Els sons

Nom del joc
Els sons
Objectius
Dur el nen al món de la imaginació a través dels sons. Ajuda al treball en equip i ajuda a la comunicació amb el grup. Ajuda a superar la timidesa i dóna pas a que tothom hi participi.
Realització
Ens col·loquem caminant a poc a poc i en silenci per l'espai en que disposem i el monitor comença a fer un so com: pom pom pom i amb un temps d'espai concret. Els altres nens a mesura que ells vulguin han de començar a fer un soroll però per ordre i com ells ho desitgin.
Observacions
Aquesta activitat resulta molt divertida i molt eficaç, ja que al cap d'una estona la habitació està plena de sorolls estranys i uniformes, que els fan molt agradables.

Nom del joc
El so camuflat
Objectius
Aprendre a escoltar. Saber que hi ha i on està pel que escoltem i no tan sols pel que veiem.
Realització
En una rotllana tots amb els ulls tancats, esperem a escoltar un so. Quan sabem on és i que es l'hem de buscar.
Observacions
Un joc divertit pel fet que tots estem caminant sense veur-hi buscant un so.